

Ög 228. Nära Tuna bro, nu vid St. Berga, Östra Husby sn.

Pl. 124.

Litteratur: Erik Brate, *Östergötlands runinskrifter (i: Meddelanden från Östergötlands fornminnesförening 1907)*, s. 34; Anton Ridderstad, *Östergötlands historia I (1914)*, s. 89 (med foto).

Jag sammanträffade i juli 1938 med den gamle ägaren av Stora Berga, hr Eriksson, som på sin tid, hösten 1906, anträffat runstenen och framkört den till sin gård för att där resa den. Av hans uppgifter om fyndstället framgick det, att stenen icke kan sägas ha varit rest alldeles invid Tuna bro utan minst ett par tre hundra meter SV om bron, strax innan landsvägen från Stora Berga gör sin krök för att passera avtagsvägen till Johannesdal. C:a 150 à 200 m. innan man når fram till denna, stod vid mitt besök 1938 i gärdet en telefonstolpe, och herr Eriksson angav fyndstället till »närmre denna telefonstolpe än bäcken». Det vill alltså synas, som om stenen ursprungligen rests ungefär där Johannesdalsvägen mynnar i Tunavägen.

Inskrift:⁴⁸

hiþinkun × kiafluk : rasti · iftir · ufak × buanta · sin × hilbi kuþ · ant · hans ·

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

»Hedengunn, Gjavlög reste efter Ofeg, sin man. Gud hjälpe hans ande!»

Till läsningen: Anmärkningsvärd är förekomsten av kortkvistradens **s**-typ i inskriften, ehuru väl **s**-et i **rasti** kanske icke nödvändigtvis måste läsas som ett sådant. De andra två **s**-runorna äro däremot fullt säkra. — Brate läser **rastu** **ftir**, vilket är frestande, men otvivelaktigt finnes mellan de bägge staplarna i Brates runa 20, som han uppfattar som **u**, en fin punkt.⁴⁹ Att ristaren i detta parti av inskriften varit tankspridd, framgår av att han bortglömt sista delen av ordet 'efter' och måste tillskriva denna del under slingan. Möjligen har han från början velat rista **rastu**, därtill föranledd av de bägge kvinnonamn, som inleda inskriften, men blivit tveksam inför svårigheten att förena två kvinnonamn med appositionen »sin make» och med en punkt mellan staplarna i runan **u** i **rastu** fått fram två **i**: **rasti** · **iftir**.⁵⁰ Att inskriftens formulering det oaktat blivit mycket onöjaktig, har han tydligen icke kunnat avhjälpa. Ty vilkendera av kvinnorna ha varit hustrun?⁵¹

Namnet på den döde skrives i oblik form **ufak**. Blott några få km västerut från Tuna bro står vid Ö. Stenby kyrka uppställd stenen Ög 236, som i subjektsform har namnet **ufakr**. Då några av Ö. Stenbystenarna äro resta över medlemmar av samma släktkrets, förefaller det icke orimligt, att Tunastanens **ufak** är densamme som Ö. Stenbystenens **ufakr**. Då det väl motsvarar det vanliga nordiska *Ofæigr*, är skrivningen med **-a-** påfallande åtminstone på Ög 236, som har **aystain** för *Øystæinn*, **raisþi** och **stain**, medan åter Tunastanens **-a-** i namnet går väl samman med dess skrivning **rasti**.

Namnet på den döde skrives i oblik form **ufak**. Blott några få km västerut från Tuna bro står vid Ö. Stenby kyrka uppställd stenen Ög 236, som i subjektsform har namnet **ufakr**. Då några av Ö. Stenbystenarna äro resta över medlemmar av samma släktkrets, förefaller det icke orimligt, att Tunastanens **ufak** är densamme som Ö. Stenbystenens **ufakr**. Då det väl motsvarar det vanliga nordiska *Ofæigr*, är skrivningen med **-a-** påfallande åtminstone på Ög 236, som har **aystain** för *Øystæinn*, **raisþi** och **stain**, medan åter Tunastanens **-a-** i namnet går väl samman med dess skrivning **rasti**.

Plansch 124b. Ög 228. Nära Tuna bro, nu vid St. Berga, Ö. Husby sn. Foto Nordén 1938. [Jansson skriver 1947: Ret. Duger?]

⁴⁸ Jansson skriver i PM 1947: R[uninskr], och ö[vers]. utgå.

⁴⁹ [Nordéns fotnot] Jag har antecknat härom 7 och 8.7 1938: »Jag läser lika gärna **rasti** som **rastu**. Dock måste betonas, att de två tätt sammanställda stavarna (i slutrunan) ha större likhet med **u** än med **i**, i synnerhet som den högra lutar svagt mot den vänstra och upptill böjer in mot denna med en mjuk rundning av innerkonturen medan ytterkonturen löper rakt upp. Pricken mellan de två stavarna är skarpt konturerad, vilket naturligtvis kan vara en tillfällighet och ej behöver betyda, att den är ristad. Binderunan för det följande **i**-et (enligt Brate) är för snett ställd mot **u**-et och förefaller f.ö. vara en naturlig urflaging.» Vid förnyat besök 2.7 1942 för studium av denna detalj antecknade jag »Brates läsning **rastu** är oberättigad, det står **rasti** · **ift**. Punkten mellan **i**-runorna är mycket tydlig, och de bägge runorna ha ingen huggen förbindelse upptill.»

⁵⁰ Wessén skriver i marginalen: Kan han ha menat **rastu** yftir?

⁵¹ [Nordéns fotnot] »Beträffande möjligheten att uppfatta runinskrifternas **buanti** såsom avseende blott och bart »husbonde» yttrar O. von Friesen i *Fornvännen* 1911, s. 116: »Det finns i de nordiska runinskrifterna **eljest** intet exempel på att **buanti** användes af de fria tjänarna som beteckning för husbonden. Ordet betyder öfverallt, där det icke betecknar 'bonde', *make* och användes af hustrun eller för hustrun om **m a n e n**. Icke heller barnen bruka ordet för att framhålla faderns husbondevälde öfver dem.» — Om möjligheten att en kristen man kunnat ha haft fler än en hustru se under Ög 10 Vadet, L. Greby.» Wessén skriver i marginalen: Kanske var H. hustru och G. dotter? Ristaren förmådde icke framhålla detta tydligt, jfr t.ex. Ög 224.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med stora reservationer. Arbetet med utgåvan avslutades 2024-12-31.